

UiO : **University of Oslo**

Morgendagens eldre:
større sjanse for å bo **med partner**
og **mindre** sjanse for å bo **alene**

Nico Keilman
Økonomisk institutt UiO
nico.keilman@econ.uio.no

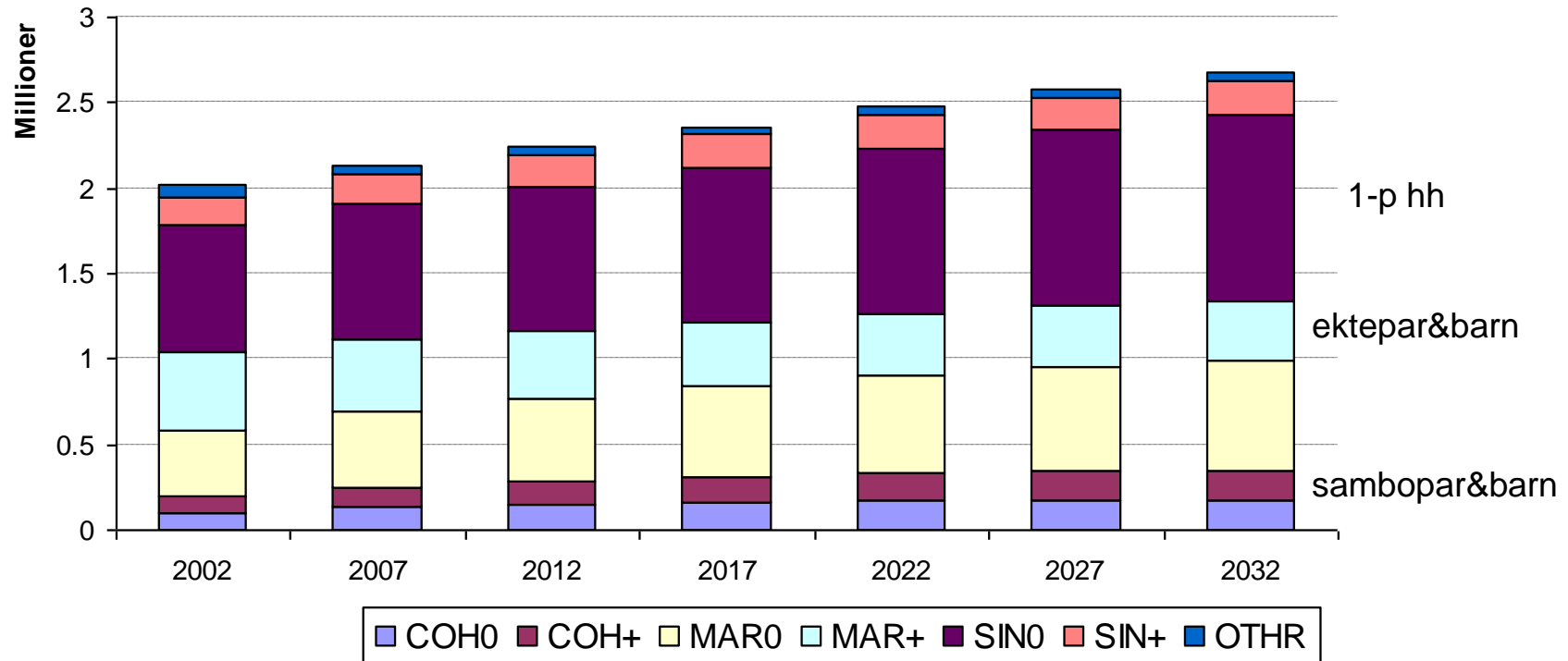

Norsk Selskap for Aldersforskning, Oslo, 13. februar 2018

Husholdningsframskriving 2002-2032

(Alho and Keilman J R Stat Soc A, 2010)

Projected number of private households, Norway

Gjennomsnittstørrelse faller fra 2.2 p/hh i 2002 til 2.0 p/hh i 2032
 pga flere aleneboende og færre par med hjemmeboende barn

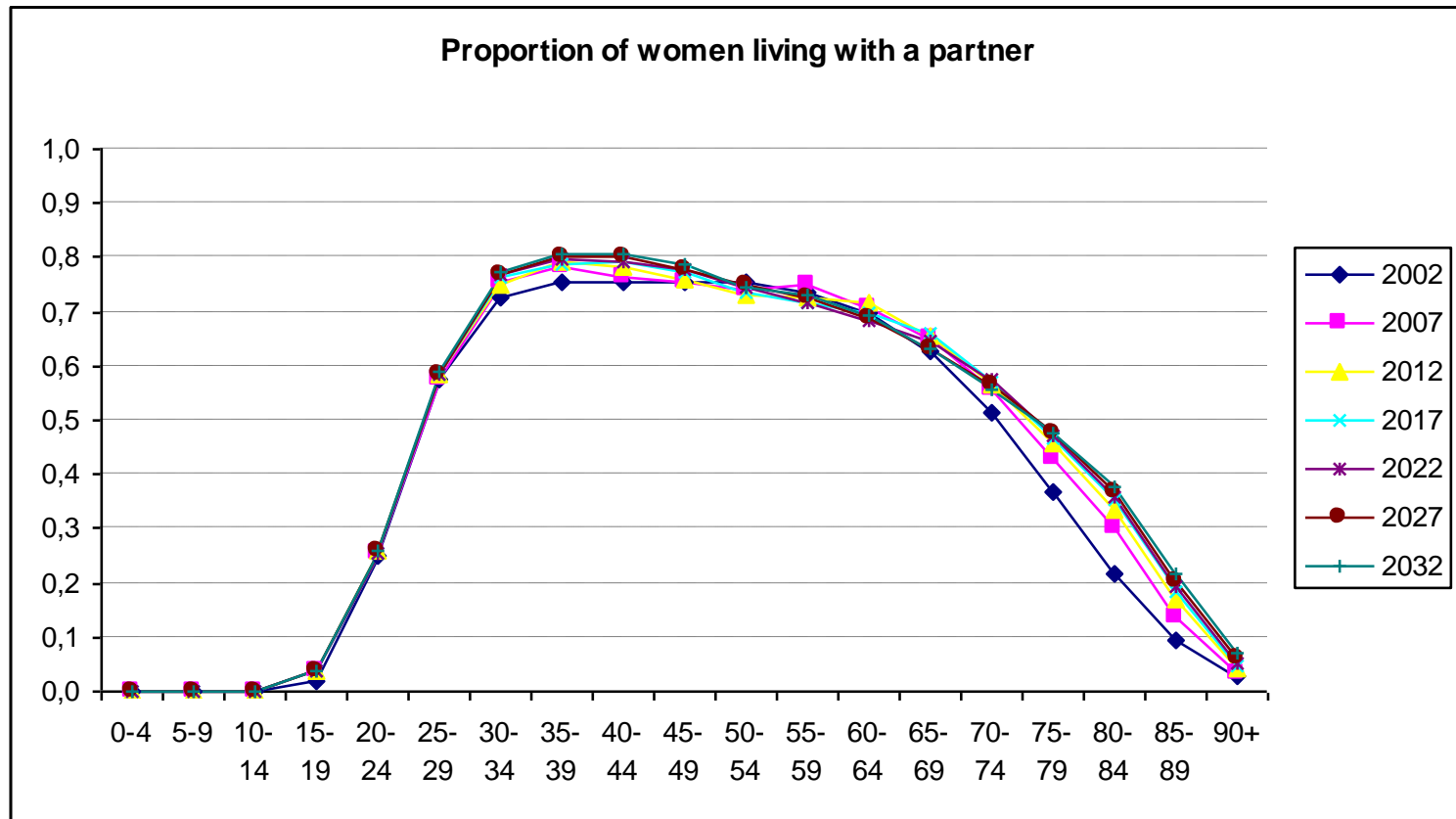
Et overraskende resultat:

Eldre har større sjanse for å bo med partner i 2032,
mindre sannsynlig å bo alene

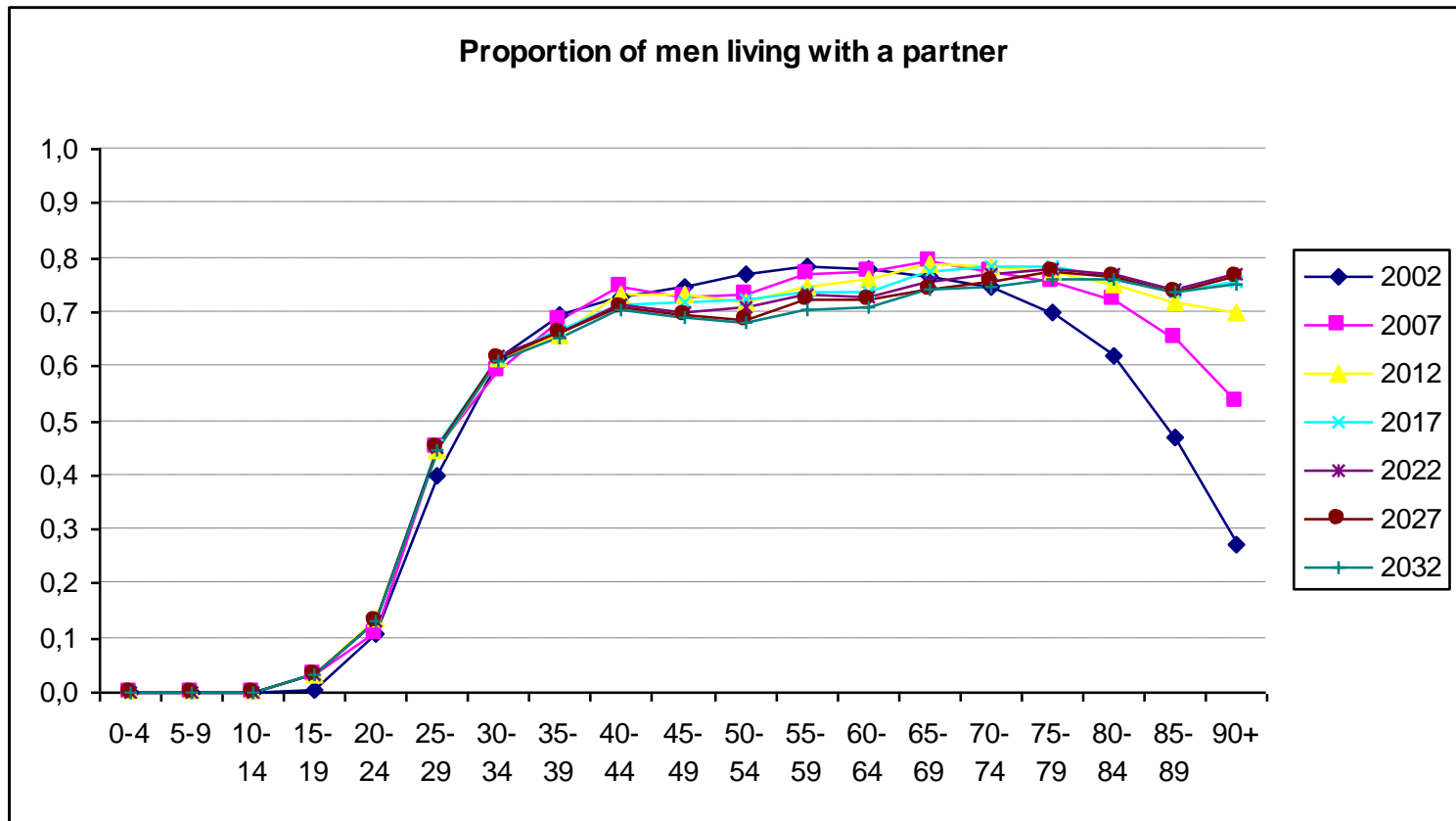
Befolkning 80+. Andel som bor med partner (%)

	2002	2032
Women	15	26
Men	54	77

Andel kvinner som bor med partner, etter alder, 2002-2032

Andel menn som bor med partner, etter alder, 2002-2032

Mulige forklaringer

- Allerede synlig i startbefolkningen i 2002 (kohorteffekt)
- Direkte konsekvens av forutsetninger for årene 2002-2032
 - dødelighet etter hh status
 - pardannelse/-oppløsning
 - inn / ut av eldreinstitusjoner?

Følsomhetsanalyser og kontrafaktiske framskrivninger

(Keilman & Christiansen E J Pop 2010)

Kohorteffekt: andel som bor med partner (%)

Sex & age	2002	2032	%p increase over 30 years		Sex & cohort in 2032	%p increase over 30 years
	Following age groups				Following birth cohorts	
M 80-84	61.8	76.0	14.2		M 1948-52	-1.0
M 85-89	47.0	73.5	26.5		M 1943-47	-5.0
W 80-84	21.9	37.9	16.0		W 1948-52	-36.9
W 85-89	9.6	21.5	11.9		W 1943-47	-49.3

Andel med partner i aktuelle kohorter var høy allerede i 2002

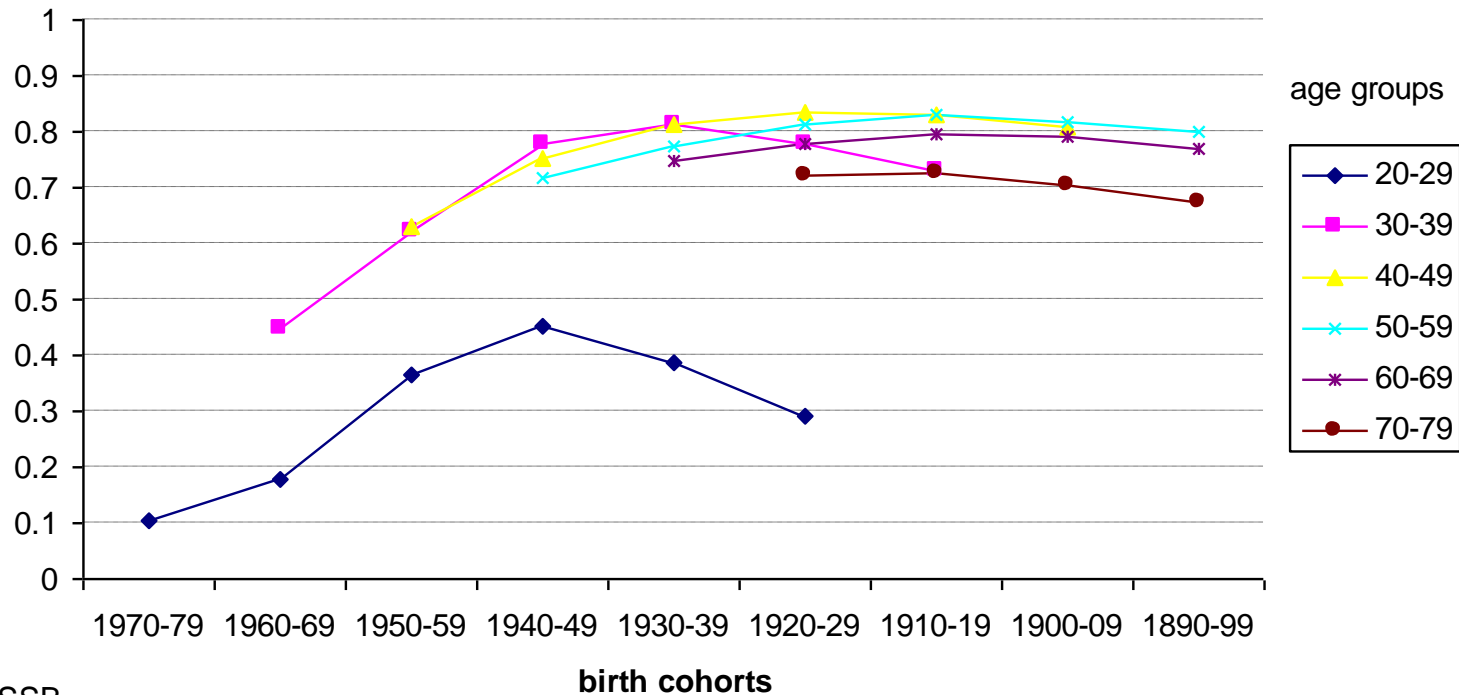
Mulig forklaring

- Kohorter født på 1930- og 1940-tallet har større andeler gifte enn både tidligere og senere kohorter: giftet seg på 1950- og 1960-tallet
- Tidligere: økonomisk krise 1930-tallet & 2. verdenskrig
- Senere: utsatte ekteskap, ikke helt kompensert av samboerskap

Men data problemer

Andel gifte menn, fødselskullene 1890-99 til 1970-79, etter alder

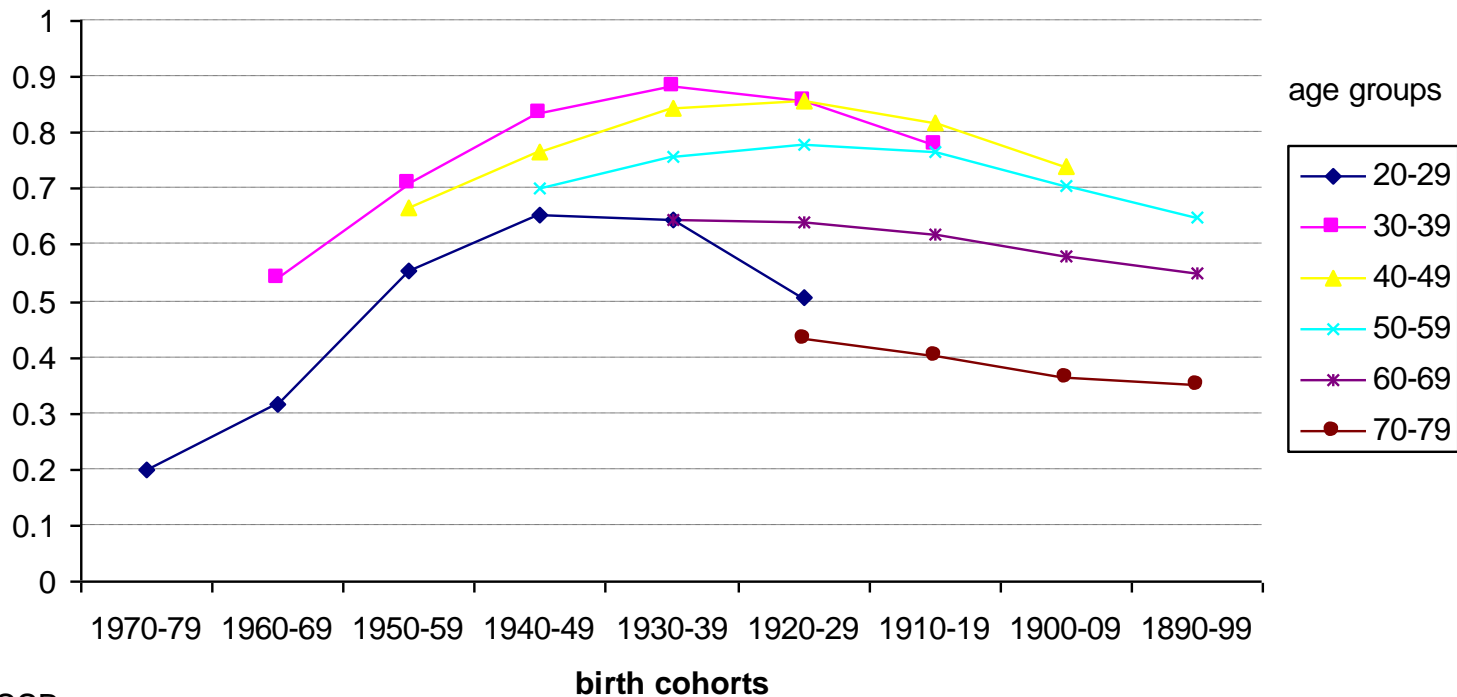
Shares in marital status "married", men by birth cohort, selected age groups

Kilde: SSB

Andel gifte kvinner, fødselskullene 1890-99 til 1970-79, etter alder

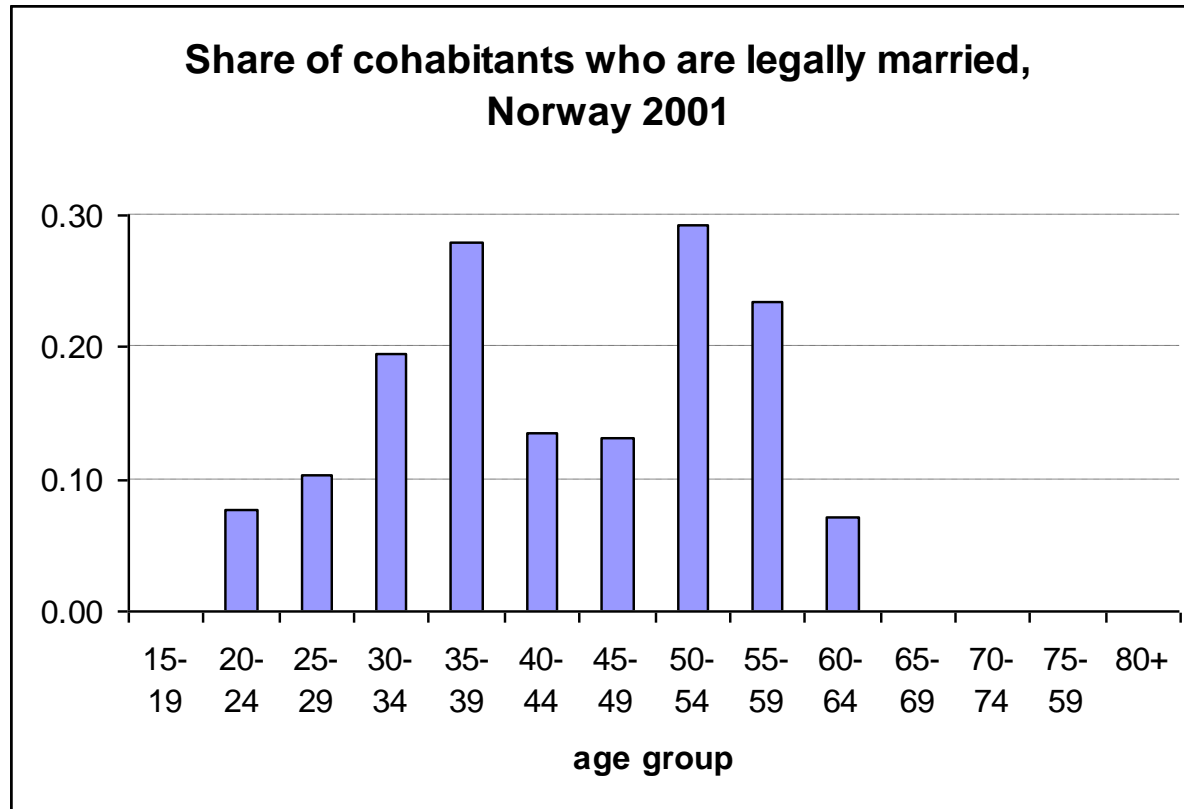
Shares in marital status "married", women by birth cohort, selected age groups

Kilde: SSB

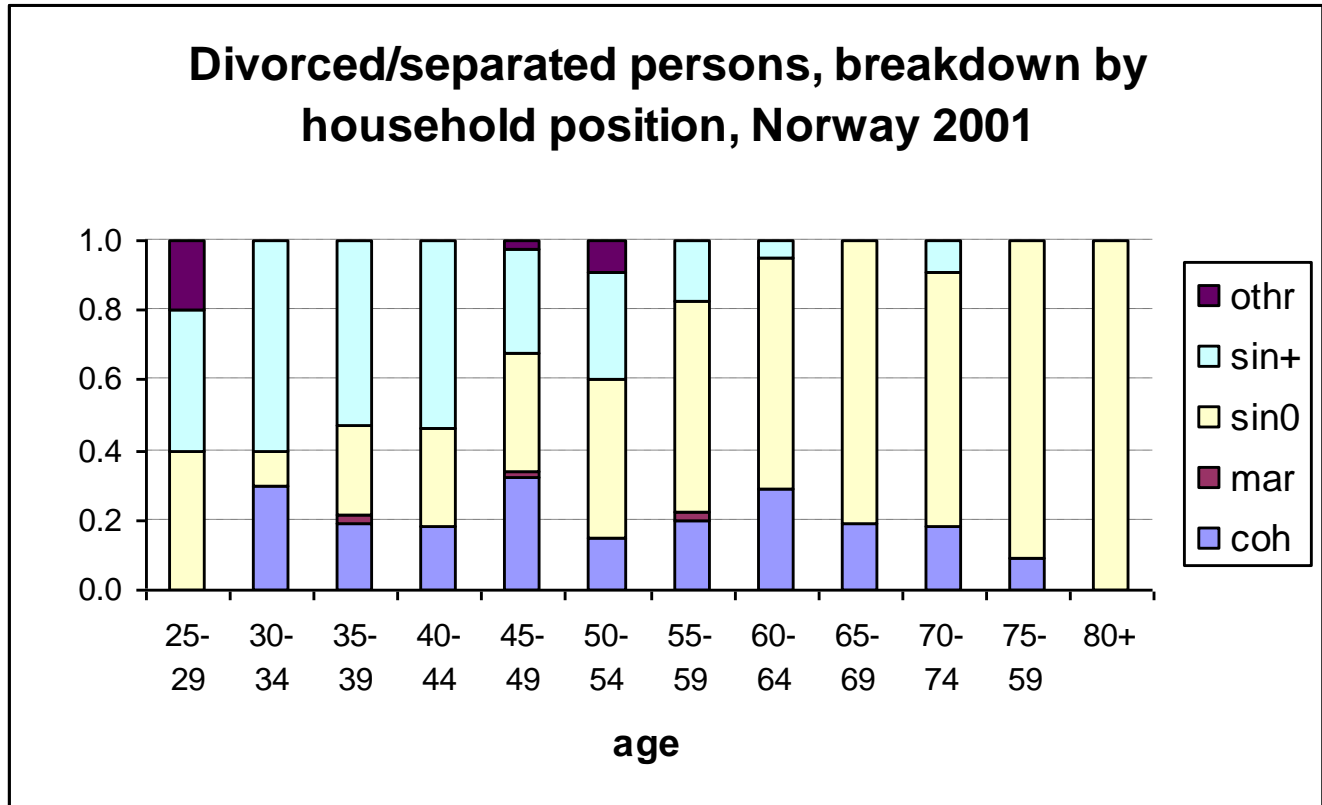
NB: sivilstatus 'gift' ≠ 'bor sammen med ektefelle'

Sivilstatus ≠ samlivsstatus

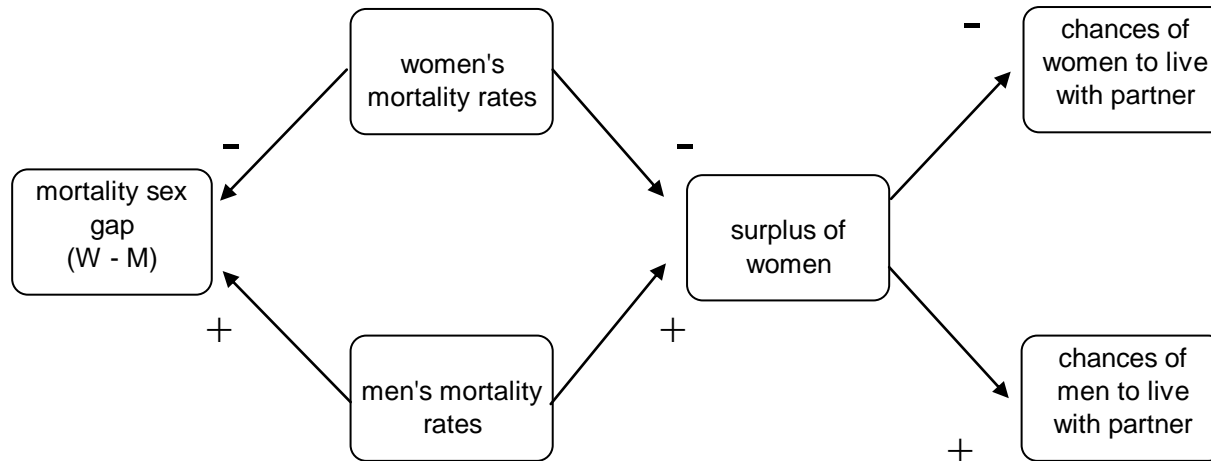
Kilde: SSB

20-30% av alle samboere i visse aldersgrupper er gift
(sannsynligvis separert) – tall fra FoB 2001

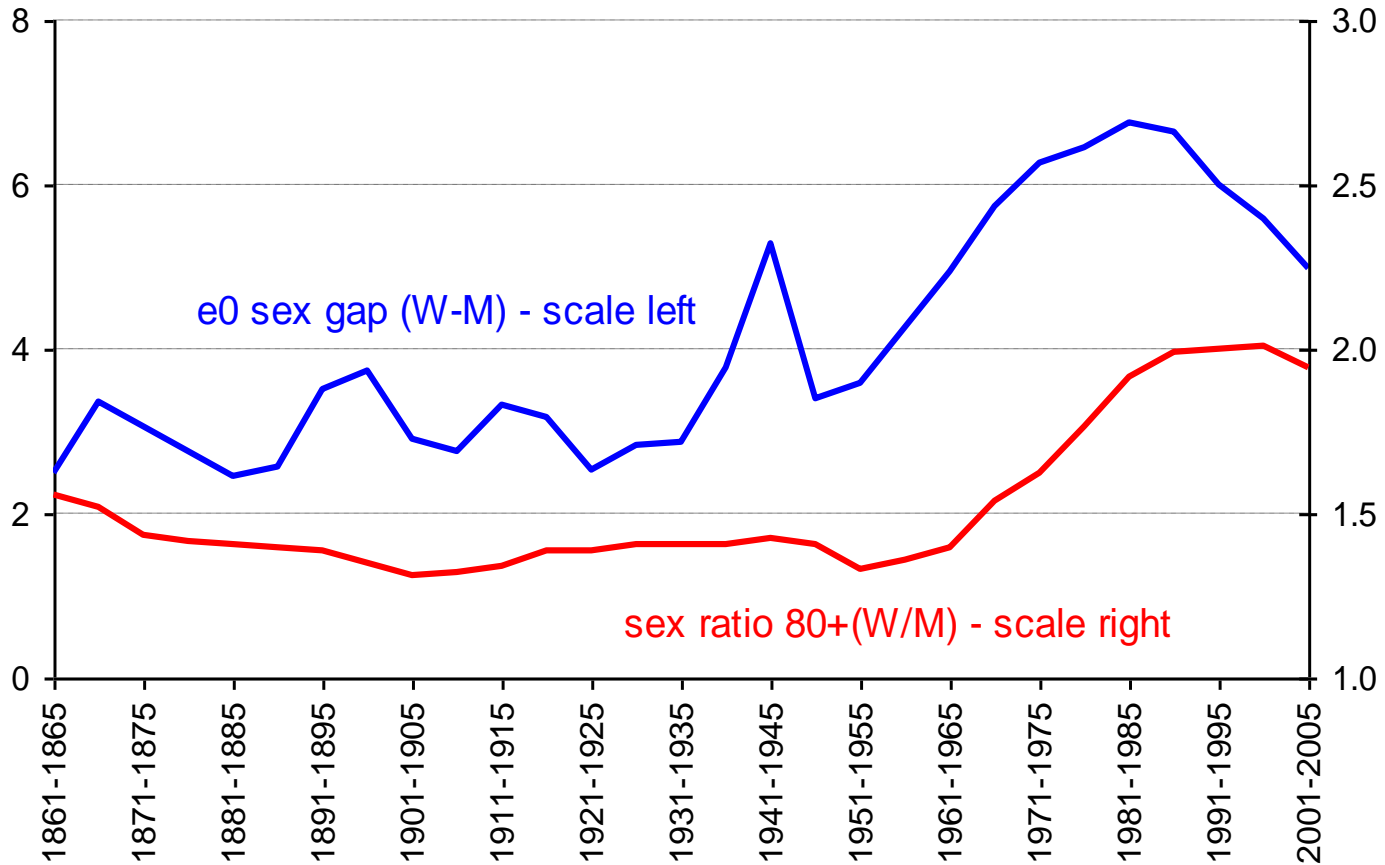

20-30% av alle med sivilstatus «skilt» eller «separert» er samboere (COH)

Hvordan påvirker dødelighet (m/k) sjansen for å bo sammen med partner (k/m)?

Male/female differency in life expectancy at birth and sex ratio among 80+

Kilde: SSB

En mulig forklaring for kvinner:
overskudd av eldre kvinner reduseres

2002: 2.0 k/m 80+

2017: 1.6

2032: 1.4

Er det flere faktorer?

Simuleringer 2002-2032

Framskrivning (fasit):

- fødsler, døde, netto innvandring som i SSBs offisielle framskrivning
- husholdningsendringer som i 1997-2002 (Levekårsunders.)
- konstant kapasitet institusjoner for eldre

Mange følsomhetsberegninger med varierende antakelser for

- dødelighet
- pardannelse
- paroppløsning
- innlegging i institusjon (fra par)
- utskrivning fra institusjon (til par)

Også en beregning med «rektangulær» befolkningspyramide 2002

Simuleringene viste ...

Startbefolkning og redusert overskudd av eldre kvinner har viktig effekt for kvinners økte sjanse å bo med partner i 2032

Fire endringskomponenter har viktig effekt for menn

- dødelighet og paroppløsning for begge kjønn
- inn og ut av institusjon for menn

Forsøkte å falsifisere effekten for menn ...

En samtidig endring på 41 prosent i ratene for disse fire komponenter nøytraliserer effekten for menn:

- dødsrater for **menn** 41 % **lavere**
- dødsrater for **kvinner** 41 % **høyere**
- rater for paroppløsning begge kjønn 41 % høyere
- rater for opptak i institusjon for menn 41 % høyere
- utskrivingsrater fra institusjons for menn 41 % lavere ...

... resulterer i **konstant** andel menn 80+ med partner (54%)

Jamfør økning på 23.5 %p i opprinnelig simulering:
fra 54.0% i 2002 til 77.5% i 2032

Isolerte effekter av 41% rate-endring på endring i % menn 80+ med partner:

Dødsrate menn/kvinner 41 % lavere/høyere:	+13.1%p
Par-oppløsningsrater 41 % høyere:	+ 5.3%p
Opptaksrater for menn 41 % høyere:	+ 0.3%p
Utskrivingsrater for menn 41 % lavere:	+ 4.2%p
Sum:	+ 22.9%p
Framskrivningen:	+ 23.5%p
Liten interaksjonseffekt	

Konklusjoner: hva forklarer økende andel eldre med partner i framtiden?

- Trend allerede til stede i startbefolkningen (2002), særlig for kvinner
- Lavere kvinne-overskudd 80+ i framtiden bidrar for kvinner
- Trend for menn forklares ved en kombinasjon av faktorer: dødelighet, paroppløsning, utskrivning fra institusjon tilbake til privat hh (partner)
 - Av disse er dødelighet viktigst, forklarer minst halve effekten
- Trenger urealistiske rate-endringer for å nøytralisere effekten for menn

Husholdningsframskrivingen fra 2010 viste altså :

Norske eldre bor i framtiden sannsynligvis oftere med en partner,
og sjeldnere alene

Derimot

Antall eldre som bor alene kommer til å øke (+31% for kvinner,
+23% for menn),
men ikke så fort som alle eldre
(+46% for kvinner, +135% for menn)

Nyere framskrivinger?

Ny husholdningsframskriving for Norge 2011-2041

Tok utgangspunkt i husholdningsstruktur 2011 (FoB)

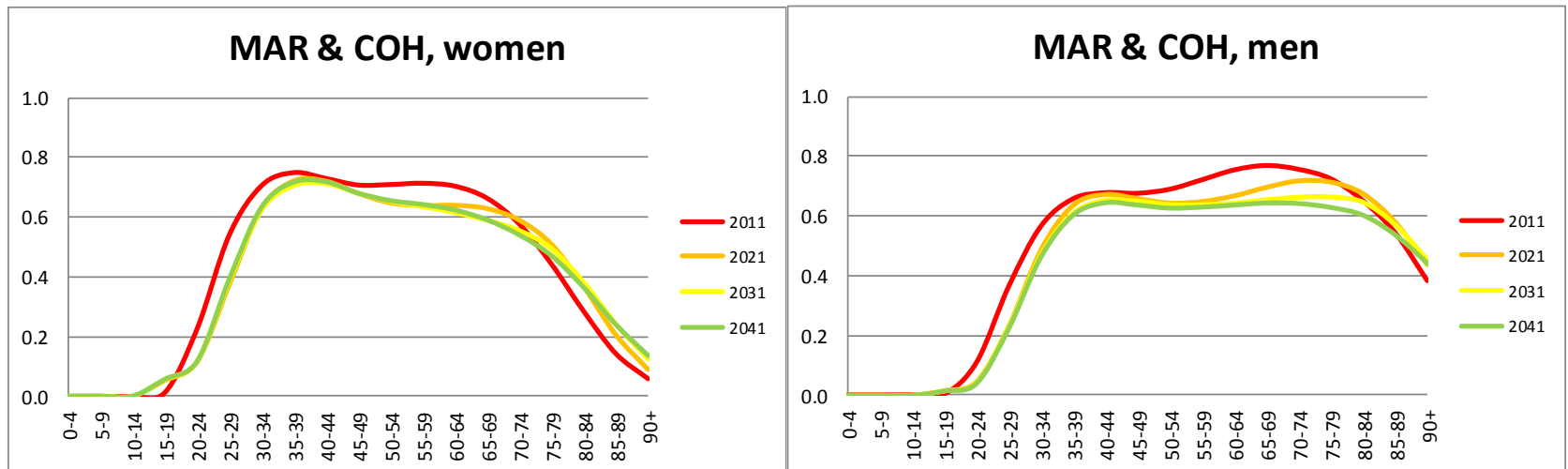
Husholdningsdynamikk som i 2010, fra SSBs husholdningsegister

Fruktbarhet, dødelighet og innvandring fram til 2041 som i SSBs befolkningsprognose fra 2013

(Keilman 2015, se <http://mopact.group.shef.ac.uk/research-posts/householdforecasts/>)

Hvis husholdningsdynamikken ikke endrer seg ...

Andel kvinner og menn som bor med partner, etter alder, 2011-20141

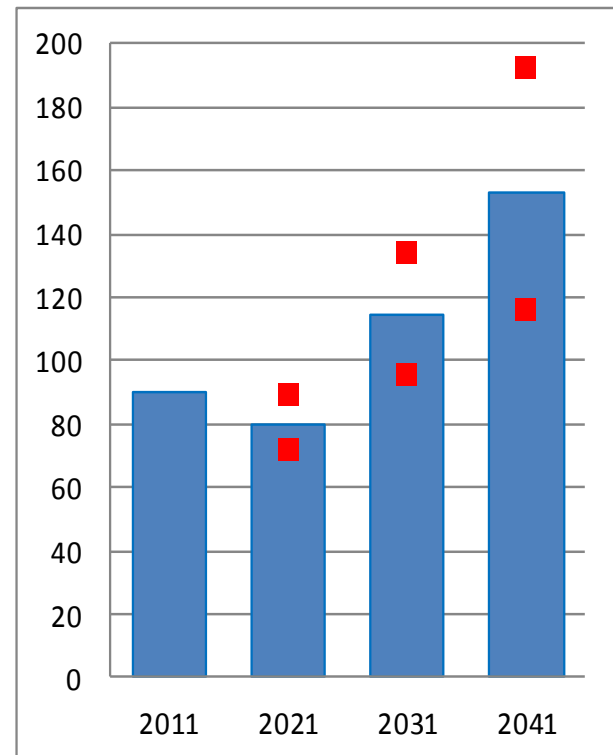
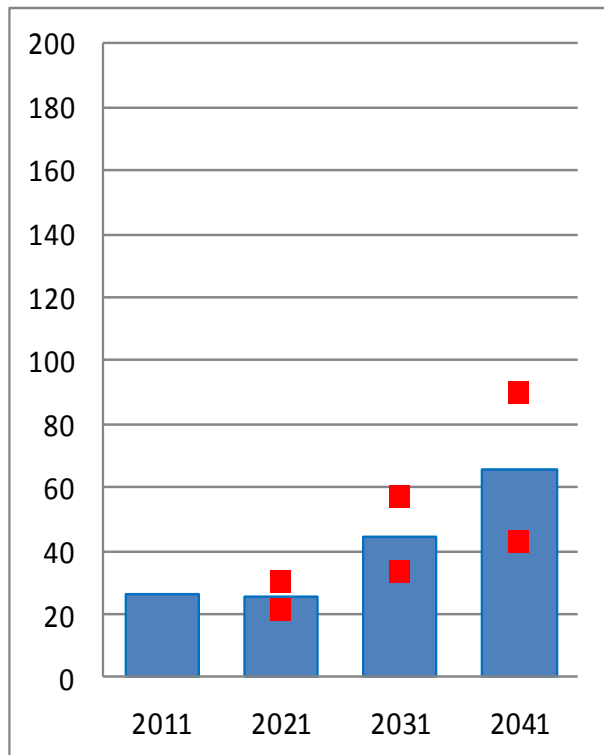
... har eldre (80+) menn og kvinner større sjanse for å bo med partner i 2031 enn nå.

Sjansen ser ut til å stabilisere seg (kvinner) eller falle (men) etter 2031.

Men fortsatt sterk økning i **antall** eldre som bor **alene** ...

Antall aleneboende menn (venstre) og kvinner (høyre) alder 80+, 2011-2041, i tusen

røde prikker representerer 80% prognoseintervaller

Derfor

Norske eldre bor i framtiden (til rundt 2031) sannsynligvis oftere med en partner, og sjeldnere alene

Effekten er svakere, eller forsvinner, etter ca. 2031

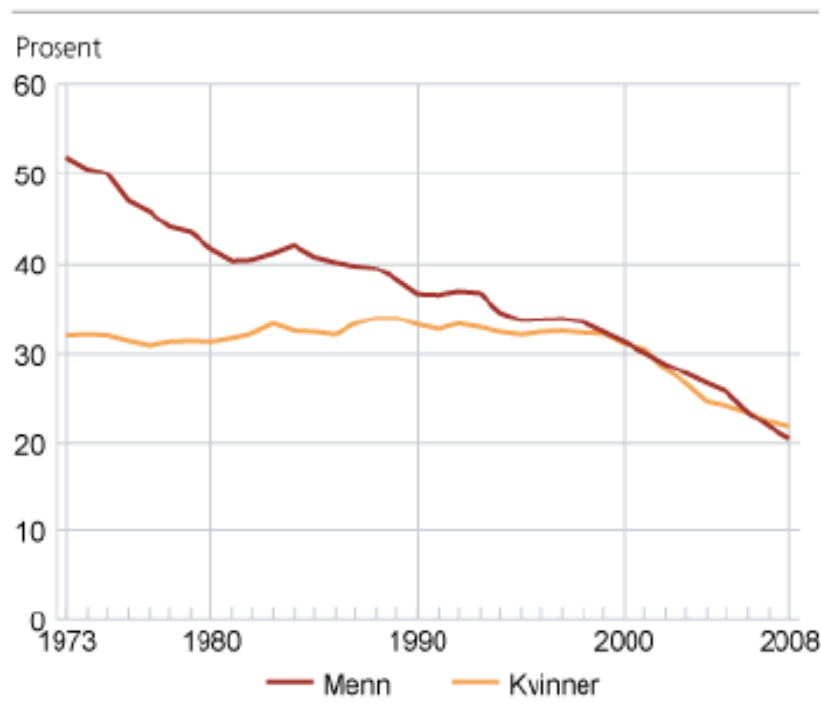
To forklaringer

- Kohortene født på 1930- og 40-tallet giftet seg oftere enn både elder og yngre kohorter
- Konvergens i dødelighet for menn og kvinner (bl. a. røyking)

Nedgang etter 1998

I 1973 røykte over halvparten av den mannlige voksne befolkningen, mens det i dag er om lag 21 prosent. Fra 1973 og fram til 2000 lå andelen dagligrøykere blant kvinner i overkant av 30 prosent, men også blant kvinner har andelen sunket betydelig og ligger nå på 21 prosent, det samme som blant mennene. Det ser ut til å ha oppstått et trendskifte rundt 1998. Fra dette tidspunktet ser vi en lik nedgang i andel røykere både blant menn og kvinner.

Andel som røyker daglig blant kvinner og menn 16-74 år. 1973-2008. Treårig glidende gjennomsnitt. Prosent

2016: andel dagligrøykere 16-74 år er 12% (kvinner 11%, menn 13%, se <https://www.ssb.no/helse/statistikker/royk>)